

2017. december 22-én Kulcsár-Terza József parlamenti képviselő benyújtotta a Székelyföld Autonómiastatútumára vonatkozó törvénytervezetet, amelyet a Parlament Állandó Bizottságánál 774. számmal iktattak. Ezt a törvénykezdeményezést a Székely Nemzeti Tanács fogadta el 2004. január 17-én. A döntést közvita előzte meg, amelynek alapja a Dr. Csapó József által kidolgozott tervezet volt, amelyet a székely falvakban és városokban alakuló helyi székely tanácsok munkadokumentumként fogadtak el. Ilyen módon ez a törvényjavaslat a Székely Nemzeti Tanács legfontosabb dokumentuma, amelynek képviselőire a székelységtől megbízást kapott.

2017. december 22-én harmadszor került benyújtásra Székelyföld Autonómiastatútuma. A Törvényhozási Tanácsnak a címben említett számú negatív véleményezése (a továbbiakban: Véleményezés) megalapozta a parlamenti elutasítást, hiszen mind a képviselőház, mind a szenátus szakbizottságai számára az egyetlen elemző dokumentum volt, és egyetlen más testület, hatóság sem fogalmazott meg olyan ellenérvet a javaslattal szemben, amely ne lenne része a fent említett negatív véleményezésnek. Ezért erre úgy lehet tekinteni, mint a román állam hivatalos álláspontjára. A Székely Nemzeti Tanács erkölcsi kötelessége, hogy a román állam elutasító, hivatalos álláspontjával szemben megjelenítse a székely közösség ellenérveit, amelyek összességükben a Véleményezés, azaz a román állam elutasító érvrendszerének a cáfolatát is jelentik.

A Véleményezés 16 szakaszból áll, amelyet egy egymondatos elutasító összegzés követ. Az első négy szakasz a tervezet ismertetését és az előzményeket foglalja össze. A 4., 5. és 6. szakasz a közösségi jog, a nemzetközi jog és a belső jog szemszögéből vizsgálja a törvényjavaslatot, és ezek rendelkezéseiben véli megtalálni az ellenérveket. A 10-től 15-ig terjedő szakaszok számozása/elkülönítése logikai szempontból nem releváns, mivel a fellevezetésében sem jelölnek meg szakterületet, jogtudományi ágat vagy törvényes alapot.

Az első szakaszban a Véleményezés megállapítja Székelyföld Autonómiastatútuma törvénytervezetére vonatkozóan, hogy: **„Egy különálló állami entitás létrehozását célozza, amely az egységes román nemzetállammal párhuzamosan működne**”. Ez az állítás nem felel meg a valóságnak.

A valóságban a törvénytervezet Romániának egy olyan közigazgatási egységét hozná létre, amely a helyi ügyek intézésére többlethatáskörökkel rendelkezne a szubszidiaritás jegyében, azzal a célkitűzéssel, hogy az őshonos, többséget alkotó nemzeti közösség önazonosságának védelmét szavatolja. Az Európában működő területi autonómiák, amelyek egységes és oszthatatlan nemzetállamokban működnek, kiemelik az ellentmondásmentességet az állam egysége és a területén működő autonóm régiók létezése között.

Olaszország például egységes és oszthatatlan, szuverén és független állam, közben öt autonóm tartománnyal rendelkezik.

A Törvényhozási Tanács idézi az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 1334/2003 számú határozatát – amelyet a törvénykezdeményezés megszövegezői is elfogadnak –, de mellőzi éppen a 12-ik szakaszt, amely kiemeli az ellentmondás hiányát egy állam egysége és oszthatatlansága és a területi autonómia között. (12. Az Európa Tanács tagállamainak többségében az alkotmány nem ismeri el az egyoldalú kiváláshoz való jogot. Azonban az oszthatatlanságot nem kell összetéveszteni az egységes állam fogalmával, és az állam oszthatatlansága ekként összeegyeztethető az autonómiával, a regionalizmussal vagy a föderalizmussal.)

Románia 1954-es alkotmánya szerint Románia egységes, szuverén és független állam, ugyanakkor szavatolja a „magyar népesség közigazgatási-területi autonómiáját”. Íme, a 19-ik cikk: **„A Román Népköztársaság Magyar Autonóm Tartományát az egy tömbben élő székely-magyar népesség lakja, amely autonóm közigazgatással rendelkezik, amelyet az Autonóm Tartomány népessége választ meg”**. Az akkori romániai társadalmi rendszerrel szemben több kritikát is meg lehet fogalmazni. Egy vád azonban nem tartható fent, nevezetesen az, hogy a Magyar Autonóm Tartomány megkérdőjelezte volna a román állam egységét, szuverenitását és oszthatatlanságát.

Következésképp a tervezet által javasolt közigazgatási egység nem egy államalakulat, elkülönült és párhuzamos államhatalom, hanem egy olyan aszimmetrikus regionalizmusra vonatkozik, mint amilyent az Európa Tanács javasol az 1334/2003 számú határozatában. A tervezet a román államon belül tesz javaslatot egy régióra, amelynek olyan döntéshozó és végrehajtó szervei vannak, amelyekhez hasonlóval a megyék is rendelkeznek.

A Véleményezés 1-es szakasza szó szerinti ismétlése a 2003-ban, az első beterjesztés után kiadott véleményezés 1. szakaszának. Dr. Csapó József az idézett minősítés cáfolatában (a továbbiakban: Cáfolat) helytállóan állapította meg:

„Székelyföld Autonómiastatútuma:

- olyan régió kialakítására vonatkozik, amelynek különleges hatáskörei az őshonos, többségben levő közösség magyar nemzeti önazonosságának védelmére szolgálnak,

- nem hoz létre az államtól különálló és azzal párhuzamos adminisztratív felépítést, hanem az Európa Tanács 2003/1334. sz. Határozatának megfelelően aszimmetrikus régió kialakítását javasolja,

- a történelmi régió többségi őshonos lakossága problémáinak demokratikus megoldását jelenti,

- nem hoz létre külön államiságot, hanem egy autonóm területet egy demokratikus és egységes jogállamon belül,

- nem jelent párhuzamos különállóságot az egységes állammal, hanem egy olyan régiót a román államon belül, amely döntéshozó és végrehajtó testületekkel rendelkezik, hasonlókkal, mint a meglévő tartományok, és különleges státussal.”

A közösségi jogra vonatkozóan a Véleményezés 4-ik szakaszában megállapítja, „**az állam közigazgatási felosztása, beleértve az olyan autonóm régiók létrehozását, mint amilyenek a törvénytervezet kezdeményezői javasolnak, nem esik az Európai Unió hatáskörébe ezek szabályozása, kizárólag a tagállamok hatóságaira tartozik.**”

□□□□□□□□□□**Meg kell azonban jegyezni, hogy az európai szervek nem támogatják olyan állam alatti entitások létrehozását, mint amilyenek az aszimmetrikus autonóm tartományok, amelyek egész egyszerűen egyedülálló módon etnikai kritériumok alapján jönnek létre.** ” Ezzel a megjegyzéssel kapcsolatban három gondolatot kívánok leszögezni:

1. A törvénytervezet kezdeményezői a javaslatuk mellett nem hoztak fel olyan érveket,

hogyan léteznének közösségi jogból származtatott kötelezettségek

2. A Törvényhozási Tanács hallgatólagosan elismeri a területi autonómiák európai gyakorlatát, kijelentve, hogy „a törvénytervezet kezdeményezői által javasolt területi autonómiák létrehozása a tagállamok hatóságainak hatáskörébe tartozik”

3. Az a megközelítés, amely arra épít, hogy a közösségi jogból hiányzik az autonóm régió létrehozásának kötelezettsége, egy korlátozó értelmezése az Európai Unióról szóló szerződéseknek, és ellentétes Románia nemzetközi kötelezettségvállalásaival. Így az Európai Unióról szóló szerződés 2. szakasza kimondja: „**Az unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közös a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.**”

Abban az esetben, ha Románia kormányainak szándéka megtalálni „a nemzeti kisebbségek jogainak biztosítását szolgáló legmagasabb szintű szabályozásokat” – ahogy ez Románia kormányának válaszában áll, arra a beadványra, amelyet 2014-ben a Székely Szabadság Napján tüntetők fogadtak el –, akkor a székely közösség követelésének folyamatos kikerülése helyett hiteles jeleit kellene látnunk annak, hogy valóban létezik egy törekvés ezeknek az eszközöknek az azonosítására. Ezzel szemben a korlátozó és kitérő értelmezések folyamatos erőltetésével találkozunk, olyan kifejezések áradataival, mint: nem támogatja, nem mozdítja elő, nem kötelez, nem segíti stb. Ezzel szemben a jóhiszemű megközelítés nem léphet át azon a tényen, hogy az Európai Unió alapvető értékeit támogatni kell, igen, akár a tagállamok kizárólagos hatáskörén belül is! És ezt nem azért, mert kötelez bennünket egy uniós rendelet, hanem az erkölcsi köteletség alapján, hogy részesei vagyunk egy olyan szövetségnek, amely Európa közös alkotmányos örökségén alapul.

A Véleményezés 5-ik szakasza, amely a nemzetközi jog szempontjából vizsgálja a törvénytervezetet, kizárólag az Európa Tanács által elfogadott dokumentumokra hivatkozik. Ezt oly módon teszi, mintha az Európa Tanács elutasítaná a területi autonómia gyakorlatát, paradox módon még az 1334/2003 számú határozatát is így értelmezi, amely a valóságban éppen a területi autonómiát ajánlja mint a konfliktusok megelőzésének hosszú távú biztosítékát. A Véleményezés megkerüli Románia kötelezettségvállalásait, amelyek éppen az Európa Tanácsban kötelezték el a területi autonómia értékei mellett.

Románia, amikor csatlakozott az Európa Tanácshoz, tett egy egyoldalú kötelezettségvállalást az 1201/1993-as ajánlás teljesítésére. Ezt a kötelezettségvállalást az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének 176/1993 számú véleményezésével fogadta el (a Közgyűlés „értékeli a román hatóságok írásos nyilatkozatát, amellyel arra tesznek kötelezettségvállalást,

hogy a kisebbségek védelmére vonatkozó politikájukat az 1201/1993 számú ajánlásra fogják alapozni...”). A Columberg-jelentés alapján készült 508-as számú rendelet megerősíti az Európa Tanács tagállamainak csatlakozáskor vállalt kötelezettségeinek teljesítésére.

Az 1123/1997 számú határozat, amely Románia kötelezettségvállalásainak tiszteletben tartására és a monitorizálás Európa Tanácsi megszüntetésére vonatkozik, világosan kifejezi az igényt, hogy „Románia helyezze a kisebbségvédelmi politikájának alapjává az 1201/1993 számú ajánlást”. Az 1115/1997 számú határozat, amely a monitorizáló bizottság létrehozására vonatkozik, átvette az 508-as számú rendelet helyét, kiemelve a tagállamok azon kötelezettségét, hogy tartsák tiszteletbe az önként vállalt kötelezettségeket, de tartalmazza a lehetséges büntetéseket is, amennyiben az önként vállalt kötelezettségek tartósan nem teljesülnek.

Az ajánlás kötelező érvényt kap Románia számára azáltal is, hogy belefoglalták a Magyarországgal megkötött együttműködésre és jószomszédságra vonatkozó szerződésbe (1996), a magas szerződő felek megállapodtak abban, hogy ennek előírásait mint „jogi kötelezettségeket fogják teljesíteni”.

Miután tisztázott az 1201/1993 számú ajánlás kötelező jellege Romániára nézve, idézzük a 11-ik szakaszt, amely a mi autonómiatörekvésünk szempontjából irányadó:

„Azokban a körzetekben, ahol egy nemzeti kisebbséghez tartozó személyek többséget alkotnak, ezen személyeknek jogukban áll, hogy sajátos történelmi és területi helyzetüknek megfelelő és az állam nemzeti törvénykezésével összhangban álló helyi vagy autonóm közigazgatási szervekkel, vagy különleges státusszal rendelkezzenek.”

És íme, Románia kormányának válasza 2014-ben a Székely Szabadság Napján tüntetők beadványára:

„Mint az Európa Tanács és az Európai Unió tagja, Románia olyan demokratikus értékeket oszt meg, amely minden demokratikus társadalomnak sajátja, alapvető emberi jogok védelmére vállalt, határozott kötelezettségekkel, beleértve a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogait, amely vállalásokat Románia tiszteletben tart, és maradéktalanul teljesít...”

A Véleményezés 6. és ezt követő szakaszai a belső jog szemszögéből vizsgálják a tervezetet, anélkül, hogy a felsorolt ellenérvék beilleszthetők lennének egy logikai összefüggés rendszerébe. Megtaláljuk Románia alkotmányának 1. szakaszát, amelynek értelmében Románia szuverén, független, egységes és oszthatatlan nemzetállam, majd az alkotmány 3 . szakaszát, amely szerint a román állam községekből, városokból és megyékből áll. Megfogalmazzák azt a vádat, hogy etnikai alapú autonómiát akar megteremteni a törvénytervezet.

Korábban kifejtettük már, hogy miért nem ellentétes a területi autonómia az állam egységével és oszthatatlanságával, de a törvénytervezet nincs ellentétben az állam nemzeti jellegével sem. Kiindulva abból a meggyőződésből, hogy nincs ellentmondás az alkotmány és nemzetközi jog általánosan elfogadott normái között, mint amilyen a diszkrimináció általános tilalma, akkor a nemzeti jelleg csak úgy értelmezhető, hogy az állami szuverenitás egyetemes birtokosa Románia állampolgárainak közössége. Ezt az értelmezést erősíti meg az alkotmány 4

szakasza

„Románia minden állampolgárának közös és oszthatatlan hazája fajra, nemzetiségre, etnikai eredetre, nyelvre, vallásra, nemre, véleményre, politikai hovatartozásra, vagyona, vagy származásra való tekintet nélkül.”

Az állampolgárok közössége az állami szuverenitást **választott testületeik révén gyakorolják, amelyet szabad, időszakos és törvényes választásokon választanak meg, valamint népszavazás révén** (az Alkotmány 2

szakasza). A törvénytervezetnek megfelelően, az alkotmány 2

pontjának felelne meg az Öngazgatási Tanács. A törvénytervezet 12

pontja kimondja: „

Székelyföld autonóm régió a jelen törvény alapján jön létre, az Önkormányzati Tanács megalakulásakor, mely autonóm közigazgatási hatóságot, az Alkotmány 117. szakasza (3) bekezdésének, valamint a szerves törvénynek számító jelen Statútum előírásainak alapján, a régió szavazati jogú polgárai szabad és általános választással, titkos és közvetlen szavazással hozzák létre

”

Az autonómiastatútum ismételt beterjesztésénél tekintettel kell lenni arra, hogy Románia Parlamentjének Törvényhozási Tanácsa képes tanulni hibáiból, a téves elutasító érveket javítják, még akkor is, ha ezt nyilvánosan nem ismerik el. Ezzel szemben a négy véleményezés összehasonlításából megállapítható, hogy milyen tévedéseket ismertek fel, javítottak vagy töröltek.

Így például az első beterjesztés alkalmával súlyosan elmarasztalták a törvénytervezet alábbi bekezdését: „A régió lakosságának autonómiája azt jelenti, hogy a történelmi szülőföldjén levő többségi kollektivitás joga és tényleges képessége saját felelősségére és az illető népesség érdekében átvenni a közérdekű problémák jelentős részének megoldását, a szubszidiaritás elvének megfelelően, és amely az állam és a kollektivitás között elhelyezkedő választott testülettel rendelkezik, az öngazgatás hatásköreit gyakorolja, illetve államhatósági jogosítványokkal is bír.” Meglátásuk szerint a törvénytervezetnek ez a része sérti az állam szuverenitását, egységes, nemzeti és oszthatatlan jellegét. Dr. Csapó József a Véleményezés cáfolatában felhívja a figyelmet, hogy a kifogásolt rész szó szerinti ismétlése a Regionális Autonómia Európai Chartája 3 . szakasz első bekezdésének. A Törvényhozási Tanács kényelmetlennek tartotta, hogy kellő ismeretek hiányában egy Európa Tanács-i dokumentumot állított szembe Románia Alkotmányával, ezért a későbbiekben a Véleményezésnek ezt a részét törölték.

Hasonlóan törölték a Véleményezésből azt az állítást, amellyel a Törvényhozási Tanács azt kívánta bizonyítani, hogy az Európa Tanács nem támogatja a kollektív jogokat. Ehhez az érveléshez meghamisították az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének az 1201/1993 számú határozatát. Jóllehet, a Bukaresti Fellebbviteli Bíróság mellett működő ügyészség az ebben a tárgyban indított büntetőkeresetnek nem adott helyet, a Törvényhozási Tanács mégis törölte az ellenérvek sorából a hamisítást.

A fentiek alapján levonható az alábbi következtetés:

1. A Törvényhozási Tanács véleményezése elfogadhatatlan. Súlyosan sérti a nemzetközi jog általánosan elfogadott normáit, így a diszkriminációmentesség elvét, közösségi jogra, nemzetközi jogra, alkotmányjogra vonatkozó fejtegetései nem érik el egy közepes egyetemi dolgozat színvonalát.
2. A Véleményezés a román állam hivatalos álláspontjának tekinthető. Ennek a cáfolata és ellentételezése a székely közösségnek mint autonóm entitásnak a válasza.

Székely Nemzeti Tanács